

nagyobb képességek is meddők maradnak, ha a figyelem ereje nem éleszti őket. A művészet koncentrált természet, vagy pontosabban a műalkotás valamely hatalmas érzésnek oly módon való kifejezése, hogy a legsőbbrendű részletek is együtt működnek a hatás megteremtésében. A részek irányítása az őket vonzó eszme által nyugodt és türelmes figyelmet tételez fel. A művészetben minden választás, az ízlésnek, hajlamnak s bizonyos gondolatoknak megfelelően. Teremteni annyi, mint kitüntetni a lényegest, az uralkodó vonásokat, melyek a többi vonásokat szükségképer meghatároznak.

A növendéket úgy kell vezetni, hogy részleteket alárendelje az egésznek, az egységnek. A legszerűebb dolgok is elégségesek arra, hogy művészi alkotások tárgyai legyenek, ha behatóan megfigyeljük, rajtuk elmélkedünk s a részeket az egész egységébe rendezzük el. Mindenik feladat, mely a kiválasztás erőfeszítését, a részleteknek egy impresszió vagy érzés alá való rendelését nem kívánja, rossz, mert nem neveli a figyelmet, ami a nevelésnek elsőrendű feladata.

A rend, az [egység s elegancia szükségérzetének kifejlesztése, az erős és tartós figyelemre való nevelés azonban sok időt kíván. Mindezekre való nevelést racionális nevelési rendszerben a fogalmazás tanítójára kellene bízni, aki más tárgyak tanítóival együtt működve csak azzal foglalkoznék, hogy a különböző tanításokból kikeresné a lényeges gondolatokat s ezekre irányítaná a tanítványok figyelmét.

Munkánk eredményessé válására a főszabály azonban az, hogy mind magunktól, mind tanítványainktól megkívánjuk a hű, buzgó és szíves erőfeszítést. Bele kell vinnünk munkánkba a jó munkás, a lelkiismeretes művész s a bátor sportember becsületességét. Egész lelkiünkkel, hevületünkkel s elszántságunkkal fogjunk a munkához.

Ezek Payot könyvének főbb gondolatai. A mű gyakorlati részében tanácsokat ad a dolgozat-javításra és dolgozati témákra, a nyelvtan tanítására, a klasszikusok olvasására stb. Az egész munka tele van finom megfigyelésekkel és megjegyzésekkel. *Kenyeres Elemér.*

A jogosítások rendszere.

A jogosítások kérdését, különösen nálunk, rendszerint egyoldalúan az iskola nézőpontjából szokták tárgyalni, jóllehet az kihát az egész életre. Ilyen beállításban fejtegette Ziертmann a berlini gimnáziumi tanárok egyesületének minapi ülésén. A jogosításoknak három vonalát különbözteti meg: 1. Önkéntességi jogosítás — érettségi vizsgálat — államvizsgálat: vagyis a középiskola felsőbb osztályaira, a főiskolai tanulmányokra és a fel-

sőbb életpályákra szóló jogosítások, amelyekhez kapcsolódnak a szolgálat útján megszerzett és még halálunk után is fennálló jogok (özvegyek és árvák ellátása). 2. A közepes életpályák a közigazgatás különböző területein (pósta, adóhivatal stb.), amelyek mind az önkéntességi jogosultságon épülnek fel. 3. Ezzel párhuzamosan fejlődnek a társadalom szabad szervezkedésében, főleg a kereskedelemben és iparban elhelyezkedő közepes pályák. Már ez a három irány is mutatja, hogy a jogosítások szervesen hatják át az egész állami és társadalmi életet. Németországban és nálunk is, a jogosítások valósággal zárt és szabályozott rendszerré fejlődtek, amelyet az előadó szembeállít az amerikai Egyesült-Államok felette komplikált és rendszertelen eljárásával. Kimutatja, hogy az európai rendszer természetes folyománya a magas fejlettségű állami és társadalmi szervezetenek. Valójában nem az állam terjesztette ki ezt a jogosítási rendszert, amint sokan hiszik, hanem a körülmények kényszerítették erre, miközben itt-ott ellenállást is fejtett ki. A jogosítások szükséges voltát főleg az bizonyítja, hogy a kultúrának csaknem minden területe: tudomány, kereskedelem, ipar, állami élet fokozatosan kereste és megtalálta a kapcsolatot az iskolával, avagy az iskolát a maga szükségleteihez alakította. Amerikával szemben kimutatja, hogy ez a megoldás a szervezést illetőleg felette egyszerű, gazdaságos és elég tág. A jogosítások mindig könnyen alkalmazkodtak az iskola reformjához és viszont a jogosítások nyomása sem maradt hatás nélkül az utóbbira. Lényegileg ez nem egyéb, mint a közműveltség nyomása a fiatalabb nemzedékre, amelyre — mint ismeretes — a közműveltséget kényszer nélkül nem lehet átruházni. Ezt a kultúrimperatívust jogosítások híján felette nehéz, sőt lehetetlen érvényesíteni, amit Amerika példája is mutat, amelynek iskolaügyében mindmáig hiányzik a mai kultúrával való kapcsolat. Az előadó végül azt a meggyőződését fejezi ki, hogy a tanárképzés fejlettsége mellett a jogosítások az a legfontosabb tényező, amelynek a német iskola kiváló eredményeit köszönheti.

A magunk részéről ezekhez az érdemleges fejtegetésekhez a következőket jegyezzük meg. Az amerikai szabad szellemi verseny, mely a híres *We want no testimonials, we want men* elvén épül fel és az európai kötött jogosítású rendszer között idővel kölcsönös közeledés fog beállni, amelynek nyomaival épp napjainkban találkozunk. Értjük az ugyanazon típus keretébe tartozó iskoláknak egységes jogosítását, amely a mostani kedvező kulturális világhangulat behatása közepette hovatovább ugyanannak az iskolanemnek egységes *nemzetközi* jogosításává fog kiszélesedni. Ezzel egyidejűleg azonban szükséges, hogy a jogosítások rendszere egy országon belül is szervesen kiépítették és a különböző iskolanemek között liberális szellemben rendeztessék.

Nem volna szabad annak előfordulnia, hogy valamely iskolanem szabta korlátok bármire élete végéig átokként nehezedjenek, hanem ellenkezőleg minden eszközzel lehetővé kellene tenni, hogy a hajlamok és tehetségek későbbi jelentkezéséhez mérten ki-ki ne csupán szellemi szükségleteit elégíthesse ki, hanem anyagi boldogulását is megelhesse. A jogosítások rendszerének ilyen továbbfejlesztését épp úgy megköveteli az emberiség haladása, mint ahogy az emberi természet tehetetlensége rászorul a jogosításokban rejlő kényszerre. *hf.*

Az internátusok állami felügyeletének terve.

Bihari Ferenc a M. P. f. é. 4. számában szóba hozta a mai iskolai nevelés egyik igen fontos segítőeszközét s rámutatott arra a mindjobban kifejlődő törekvésre, mely közép-, sőt elemi- és felső iskoláink mellé is internátusokat akar állítani.

Az internátus-lázat nem lehet pusztán abból magyarázni, hogy a szülő nem tudván gyermekét magánházaiknál jól elhelyezni: örömmel keresi fel a bennlakásos intézeteket, hol jó kezekbe letéve hiszi gyermeke nevelését. Nálunk az internátusi nevelés igen sok esetben gazdasági kérdés. Kétségtelen, hogy a tömegfogyasztás lehetővé teszi az ellátási költségek tetemes csökkentését s így főleg vidéki tisztviselők, szegényebb sorsú iparosok s gazdálkodók biztos támogatót, anyagi képességeiknek nagyon megfelelő eszközt lelnek ott, hol kisebb kiadásba kerül a neveltetés, mint magánháznál, hol még azon felül a jó környezetre nézve sincs meg a biztosíték. És épen ezen a ponton merülnek fel a legkomolyabb aggodalmak a mai irányszat jogosultsága iránt.

Nem vitatható az internátusi élet nagy fontossága, kiváló nevelői hivatása a társadalmi érzék kifejlesztése, az altruista érzelmek ápolása, az önállóság érvényrejutása, az önképzés lehetőségének fokozása, az általános műveltség elsajátítása, az egészséges testfejlődés irányítása szempontjából; s nem csoda, ha az angol mélységes tisztelettel fordul régi nagy kollegiumai felé. Azonban ne felejtjük, hogy mindazok a fényes tulajdonságok, melyeket szinte reklámízüleg szoktunk felhozni nevelőintézeteink mellett: egytől-egyig méreg gyanánt hatnak a fejlődő ifjúra, ha az intézetnek minden tekintetben kifogástalan felszerelése, helyisége, személyzete nincs. Már pedig ehhez sok pénz s még több köteleességtudás, odaadó szeretet, páratlan lelkiismeretesség, pedagógiai rátermettség s mélységes lélektani ismeretek kellenek. Ezért nem lehet aggodalommal nem tekintenünk az évről-évre keletkező igen sok internátust, mert nem tudjuk teljesen eloszlatni a gondolatot, hogy hátha üzleti vállalkozás hozta őket létre; s a